

Start

Als u door de hoofdingang het terrein van De Nieuwe Ooster op komt lopen, gaat u naar links. Bij de dienstwoningen, achter de zitbank vindt u de Japanse notenboom.

1 Ginkgo biloba Japanse notenboom (herkomst China, Japan)

Waarmee kunnen we deze bomenroute beter beginnen dan met de Ginkgo biloba? Het blad van deze levende fossiel is namelijk als logo verbonden aan De Nieuwe Ooster en aan t arboretum van De Nieuwe Ooster (zie boven).

Het woord **Ginkgo** komt van het Chinese (later ook Japanse) woord *Ginkyo* dat betekent "zilveren abrikoos" wat weer verwijst naar de abrikoos gelijkende vrucht die alleen op de vrouwelijke boom voorkomt. Het tweede woord **biloba** betekent tweelobbig. De bladeren zijn waaiervormig met een insnijding in het midden, daarom tweelobbig. Een Duitse botanicus, Engelbert Kaempfer, heeft de Ginkgo in 1690 in Japan herontdekt.

De Chinese benaming voor deze boom is eendepootboom wat weer een verwijzing is naar de vorm van het blad die lijkt op de poot van een eend. Andere voorkomende namen voor de Ginkgo zijn: Waaierboom, Pagodeboom, Zilverabrikoos.

De Ginkgo wordt ook wel een levende fossiel genoemd, omdat hij in het Juratiidperk al voorkwam. De Ginkgo kan 30 meter hoog worden. Hij is goed herkenbaar aan de lange rechte stam met enkele horizontale takken.

Jonge bomen zijn piramidaal van vorm met regelmatige, afstaande asymmetrische takken en een open groeiwijze.

Oudere bomen hebben een ovaalvormige tot recht spreidende groeiwijze met soms onregelmatige takken en zij ontwikkelen enorme takken en stam. De Ginkgo kan 1000 jaar of ouder worden. In China is de oudste ongeveer 3.500 jaar!

De Ginkgoboom is tweehuizig. Dat wil zeggen: er zijn mannelijke en vrouwelijke bomen. Het geslacht is moeilijk vast te stellen. Aan de vrouwelijke boom komen 25-30 mm, op abrikoos gelijkende vruchten. In deze vrucht zit een nootvormige pit omgeven door een zaadhuid van slijmerig vruchtvlies. De op de grond liggende wegdrottende zaadhuid verspreidt een door ons westerlingen over het algemeen als onaangenaam ervaren geur (ranzige boter; zweetvoetenlucht). Deze geur komt doordat er butaanzuur (boterzuur) in de zaadhuid voorkomt. Helaas is de vrouwelijke boom hierdoor minder populair en worden er vaak manlijke bomen aangeplant vooral in voetgangersgebieden. In Azië is het net andersom, de vrouwelijke boom heeft de voorkeur in verband met de zaden! Onze boom is ook een mannelijk exemplaar.

Pas na 20-35 jaar bloeien de manlijke en vrouwelijke boom voor het eerst.

De noten die zich in het vruchtvlies bevinden zijn eetbaar. Ze hebben een hoge voedingswaarde en worden geacht de spijsvertering te bevorderen en de effecten van alcohol te verminderen. In Japanse en Chinese bars worden geroosterde ginkgonootjes daarom geserveerd bij de alcoholische versnaperingen.

Chinese kruidengenezers maakten al 5000 jaar geleden melding van de geneeskrachtige eigenschappen van deze boom.

Tegenwoordig gebruikt men in de moderne Chinese geneeskunde Ginkgo biloba voor een reeks van ziektes die verband houden met het ouder worden. Vooral bij de behandeling van hartaandoeningen. Bij ouderen wordt het ook gebruikt om het concentratievermogen en het geheugen te verbeteren. Ook in ons land wordt de Ginkgo steeds meer verwerkt in homeopathische

middelen. Op De Nieuwe Ooster komen zo'n tien Ginkgo's voor waarvan dit de grootste is.

U loopt verder het pad op, langs het parkeerterrein met de bolesdoorns. Links passeert u een Noorse esdoorn.

2 Phellodendron amurense Amur kurkboom (herkomst Mantsjoerije-Noord China, Mongolië, Korea)

Deze boom is in 1997 geplant en dankt zijn naam aan het stroomgebied van de Amur waar hij van oorsprong groeit. Qua lengte is de rivier de Amur de zevende van de wereld.

Deze boom is een snelle groeier en heeft een diepgegroefde, kurkachtige schors. De stamtekening is bijzonder fraai en wordt alleen maar mooier naarmate hij ouder wordt. In het algemeen zal de boom erg breeduit groeien, niet echt geschikt voor de kleine tuin dus. De Phellodendron bloeit in mei/ juni met geelgroen trossen.

U volgt het brede pad en ziet links een groep Pinussen staan. Met de bocht mee naar rechts ziet u naast de zitbank, tegenover een grote plataan, drie treuriepen. (vak 7)

3 Ulmus `Camperdownii` priedel- of treuriep (herkomst Camperdown House, Dundee, Schotland 1850)

Deze boomsoort komt u met name in het oude gedeelte van de begraafplaats veelvuldig tegen. De treuriep is een gecultiveerde vorm, vandaar de tweede naam tussen aanhalingstekens. De takken hangen recht naar beneden tot bijna aan de grond. Elk voorjaar worden op De Nieuwe Ooster alle treuriepen, (meer dan 100) gesnoeid. Als we dit niet zouden doen dan zouden de graven al vlug niet meer te zien zijn vanwege de grote groeisnelheid van de takken. Er ontstaat dan een enorme waterval van takken met grote bladeren die ook de stam aan het gezicht onttrekt. Het maaien en onderhoud wordt hierdoor belemmerd. De grote ruwe bladeren bedekken in zijn geheel de takken. Vanwege de treurende vorm is het een boom die veel op begraafplaatsen aangeplant is. Andere soorten die voor de terurvorm gebruikt worden, zijn essen, berken, beuken en moerbeien.

Vervolgens loopt u verder en ziet u tegenover de haagbeuk (achter bank) op het grote vak 1 de zomereik.

4 Quercus robur zomereik (herkomst Europa)

De zomereik is een van de bomen die van origine in onze streken thuishoort. Net zoals de wintereik is deze boom dus inheems. Het blad van de zomereik kenmerkt zich door de ronde lobben rondom het blad. Een belangrijk verschil met de wintereik (Q. petraea) is dat de eikels aan een steeltje zitten in tegenstelling tot de wintereik waarvan de eikels kort aan de twijg zitten. De bladeren van de zomereik hebben daarentegen geen steeltje terwijl de bladeren van de wintereik wel een steeltje hebben. De eikels van de eik worden dankbaar genuttigd door eksters, vlaamse gaaien en kraaien die veelvuldig voorkomen op De Nieuwe Ooster.

De mannelijke en vrouwelijke bloeiwijzen verschijnen in het voorjaar aan dezelfde boom en vallen doorgaans weinig op.

U loopt weer verder met rechts een grote plataan en een groep van drie iepen en dan een zomereik. Aan de linkerkant (vak 10) staan twee grote platanen.

5 Platanus x hispanica plataan (herkomst Oxford, Engeland 1670)

De Plataan is een van de makkelijkste bomen om te herkennen, vanwege de groen- gele bast die door diktegroei soms in hele platen loslaat. Dit is overigens niets alarmerends maar iets wat bij boom hoort. De stukken schors die loslaten zijn bijna altijd donker. De lichtere lagen daarachter komen vrij, waardoor het 'vlekken'-effect ontstaat. De plataan is een boom die veel aangeplant is en wordt in stedelijk gebied, omdat hij een grote resistentie bezit tegen stof- en fabrieksdampen. Ook tegen uitlaatgassen is hij zeer goed bestand. De plataan verdraagt snoei uitstekend, daarom worden ze, vanwege deze eigenschap, ook veel gebruikt voor het vormen van lei- en parasolbomen. Platanen zijn diepwortelaars, daarom kan hij ogenschijnlijk goed tegen droogte; hij weet zijn vocht diep in de bodem te vinden.

De bladeren van de plataan zijn handvormig en lijken veel op esdoornbladeren.

Gedurende de winter kan je aan de plataan de bolvormige vruchten zien hangen die pas in het voorjaar uiteen vallen.

De plataan gedijt goed in warme streken. Hoe noordelijker men komt des te minder je de plataan tegenkomt.

Direct na de platanen staat op de hoek een veldesdoorn. U gaat eerst naar links en bij het monument in de hoofdlaan gaat u naar rechts en houdt daarna links aan.

6 Quercus turneri 'Pseudoturneri' wintergroene eik (herkomst Engeland 1880)

Een boom die zeker niet mag ontbreken in een collectie met mooie en waardevolle bomen is de wintergroene eik. Op de punt van dit vak staan vier bomen bij elkaar die zo een mooie groep vormen. Het bijzondere van deze loofboom is dat hij in tegenstelling tot zijn soortgenoten zijn blad niet laat vallen in de herfst. Dit wil niet zeggen dat hij nooit van blad verwisselt. Het oude blad wordt pas afgestoten gelijk met het verschijnen van het nieuwe blad. Het blad van deze wintergroene eik is leerachtig, daardoor verdampt de boom praktisch geen vocht als de winterzon op de bladeren schijnt. Dit voorkomt uitdroging van de boom.

U passeert de eiken links en na de zomereik loopt u het vak op. Bij de ingang van dit vak staat rechts een bijzondere berk.

7 Betula lenta 'Uber' Suikerberk (herkomst Noord-Oost-Amerika)

Aan de rechterkant van de ingang van dit vak vindt u een opmerkelijke boom. Niet zozeer vanwege de vorm of de bloeiwijze, maar meer vanwege het gebruik van deze berk. De schors wordt gebruikt voor het verkrijgen van exclusieve etherische olie. Ook de twijgen en bladeren bevatten deze olie en zijn sterk aromatisch van geur en smaak. Het sap wordt gewonnen door destillatie van de schors. Het is een kleurloze, lichtgele of rode olie met een intense op wintergreen lijkende geur en wordt in grote hoeveelheden toegepast als smaakmiddel in tandpasta en kauwgom. Hoewel we het u eigenlijk niet moeten aanraden, zou u even een takje moeten openkrabben met de nagel en dan de geur tot u nemen. U zult versteld staan van de herkenbare, sterke geur.

Als u doorloopt krijgt u aan uw rechterhand een ginkgo (zie boom nr.1) en daarna een prunus. En na de hemelboom gaat u scherp naar rechts. Na ± 10 m. staat links in de border de zwepenboom.

8 Celtis occidentalis Zwepenboom (herkomst Midden en Oost Amerika)

Dit is ook weer een boom die voornamelijk voorkomt in parken en boomverzamelingen (arboreta). Op latere leeftijd krijgt deze boom een mooie karakteristieke schors met veel overlappende lopende bochtige kurkribbels.

In Amerika werden de bomen vaak geknot waardoor lange, taaie takken ontstaan waarvan zwepen werden gemaakt voor paarden en vee.

Na de bloei (half april, begin mei) komen er 1 cm. grote steenvruchten aan waarvan het vruchtvlees eetbaar is. Mochten de vogels u niet voor zijn dan kunt u deze zoetsmakende vrucht gerust eten.

Vervolgens loopt u rechtdoor het vak af. U passeert nog twee magnolia's. Op het pad gaat u naar rechts. U komt nu in het aangelegde asbestemmingsgebied waarin veel berken en magnolia's geplant zijn. Het asbestemmingsgebied is in stroken aangelegd om ruimte te bieden aan diverse vormen van asbestemmingen. In totaal zijn 1957 asbestemmingen aanwezig. Elke strook heeft zo zijn eigen vorm van asbestemming. Zo zijn aanwezig urnensokkels, urnenmuren met ruimte voor 873 nissen, diverse vormen van urnentuintjes en de vijver, Aan uw rechterhand staan natuurstenen sokkels, bestemd voor het bovenop plaatsen van urnen. Bij de haagbeuk links op de hoek gaat u naar links.

U volgt het pad. Aan de linkerkant passeert u de urnenmuren en schuin links krijgt u zicht op de 115 meter lange vijver waarin goudkleurige schalen (charons) geplaatst zijn bedoeld als asbestemming met ruimte voor 4 plekken. Links een cedar. Daar tegenover, naast de pinussen staat een tamme kastanje.

9 Castanea sativa tamme eetbare kastanje (herkomst Zuid-Europa, Kaukasus, Noord-Afrika)

De tamme kastanje bloeit in juni - juli met overhangende katjes aan het eind van jonge twijgen. De katjes bestaan geheel uit gele mannelijke bloemen of uit mannelijke en 2 tot 3 geelgroene vrouwelijke bloemen onderin de bloeiwijze. Hieruit ontstaan stekelige bolsters met 2-3 kastanjes, die in Nederland alleen in warme zomers goed uitgroeien. In oktober vallen de kastanjes uit de boom. De groene bolster of het vruchtomwindsel is bezet met een grote hoeveelheid groene stekels tot wel vijf centimeter lang. De stekels zijn het afweerwapen tegen het voortijdig opeten van vogels en eekhoorns. De eenmaal afgevallen vruchten gaan na korte tijd vanzelf open. Je kunt een tamme kastanje dus beter een tijdje laten liggen dan ze moeizaam proberen open te maken.

Tamme kastanje is er in diverse smaken: van zoet tot bitter. De vrucht is zeer rijk aan eiwitten (proteïnen) en vet. Tamme kastanje kan worden geroosterd op houtskool, gekookt en gepureerd, gepoft en met gezouten roomboter of zo gegeten.

Hier heeft u de mogelijkheid om een gedeelte van de route in te korten (u slaat dus boom 10 t/m 28 over)! Hiervoor gaat u rechtsaf en na ongeveer 50 meter ziet u rechts een grote walnootboom. Deze boom wordt in de route beschreven onder boomnummer 27. Vanaf deze beschrijving kunt u de route weer oppakken. (rechtsaf)

Als u de hele route loopt gaat u naar links en ziet u in de bocht aan uw rechterhand een groet moerbeï..

10 Morus alba witte moerbeï (herkomst China) dikste moerbeï van Nederland!

De moerbeï geniet zijn bekendheid vanwege de eetbare vruchten en het feit dat de bladeren van deze boom dienen als voedsel voor de zijderups. In China – en later ook in Zuid-Frankrijk – wordt deze boom om die reden speciaal gekweekt.

Moerbeien stellen geen hoge bodemeisen. Zij geven de voorkeur aan goed losgemaakte, doorwortelbare grond. Ze verlangen een beschutte, zonnige en warme standplaats en zijn gevoelig voor nachtvorst. De moerbeï bloeit kort na de bladontwikkeling in mei met onaanzienlijke bloemen. De bloem verandert in een braamachtige schijnvrucht bestaande uit een veelheid van afzonderlijke steenvruchtjes die elk door het vlezig en sappig wordende bloemdek worden

omgeven. Oppassen voor uw kleding want de vruchten kunnen lelijke vlekken in de kleding geven. De meeste vruchten komen aan éénjarig hout. Na een snoeibeurt komen er veel nieuwe loten met vruchtzetting. Op het oude hout komen nagenoeg geen vruchten. In de jeugdfase van de moerbeï groeit deze snel om naarmate de ouderdom vordert in kracht af te nemen.

Oude exemplaren worden hier en daar op landgoederen en in kloostertuinen aangetroffen; ze kunnen 400 tot 500 jaar oud worden.

De moerbeien op De Nieuwe Ooster geven veel vruchten, maar vaak is het zo dat ze niet echt goed tot rijping komen daar de vogelpopulatie zich er ruimschoots te goed aan doet.

De moerbeï waar u nu voorstaat is voorzien van drie stormankers. Doordat in het verleden geen begeleidingsnoei is toegepast, zijn sommige, slecht aangegroeide, takken uitgegroeid tot zware zijarmen die met zware wind kunnen uitbreken. Door middel van snoei en het aanbrengen van de ankers proberen we te voorkomen dat deze zware taken uitbreken en graven beschadigen.

Vervolgens houdt u rechts aan. Links staat het herdenkingsmonument van de verzetsstrijders. Al gauw doemen er twee grote populieren op.

11 Populus nigra 'Vereecken' Populier

Tot de groep van de grootste exemplaren van De Nieuwe Ooster behoren zeer zeker deze twee immense populieren. Deze bomen zijn bij een ieder wel bekend. Op vele boerenerven en langs landelijke wegen staan deze bomen vaak aangeplant. Ook voor de houtproductie wordt de populier veel aangeplant en omgezaagd. Het zijn zeer snelle groeiers. Om deze reden worden populieren veel aangeplant in nieuwbouwwijken om zo wat luwte en hoogte te creëren. Als deze dan verwijderd moeten worden omdat de bomen alweer te groot zijn en concurrerend werken voor de tragere groeiers dan stuit dit altijd op verzet van mensen die de populier een mooie en waardevolle boom vinden. Populierenhout is erg broos en breekt makkelijk af, daarom zijn er na een flinke windhoos altijd wel takken te vinden onder deze bomen. Ook bekend is het gegeven dat in de nazomer veel vruchtpluis (alleen bij vrouwelijke bomen) ontstaat wat soms hele straten 'ondersneeuwt'. Deze populieren bloeien in eenslachtige hangende katjes voor de bladontwikkeling.

Nu blijft u het pad volgen. Op de hoek staat aan de rechterkant een grote iep.

12 Ulmus minor `Saraniensis` Monumentaaliep

Een grote boom met een rechte doorgaande stam en een smal piramidale kroon. Karakteristiek voor een iep is de onderzijde van het blad. Deze is asymmetrisch. De iep is gevoelig voor spint en de gevreesde iepziekte. Deze ziekte wordt veroorzaakt door een schimmel, die zich via de sapstroom door de boom verspreidt. De boom reageert hierop middels een proces waardoor de houtvaten verstopten. Hierdoor krijgt de boom geen voeding meer en sterft af. De schimmel wordt verspreid door de iepenspintkever. De iepen op De Nieuwe Ooster worden in het voorjaar jaarlijks ingeënt tegen deze ziekte. Waardoor de kans op ziekte met circa 95% wordt teruggedrongen. Zo rond mei wordt de grond bezaaid met de gevallen zaadjes van de iep, de zogenaamde iependubbeltjes. De iep is ook een echte stadsboom. De straten om de grachten van Amsterdam staan er vol mee. Iepenhout wordt traditioneel gebruikt voor het maken van doodskisten, maar ook voor meubels en gereedschap is dit hout zeer geschikt.

Op het kruispunt, voordat u naar rechts gaat, staat een zeer grote Taxus.

13 Taxus baccata venijnboom (herkomst Europa, Noord-Afrika, West Azië, Kaukasus)

De Taxus is bij de meeste mensen bekend om de giftigheid ervan. Niet voor niets heeft deze boom de Nederlandse naam venijnboom. Behalve het rode vruchtvlees dat om de kleine zwarte zaadjes zit is alles van de boom giftig. Deze te vreemder is het misschien dat in het in het laatste jaar aangegroeide loof een stof zit (baccatine) dat gewonnen wordt voor het medicijn Taxol tegen kanker. Uit 120 kilo snoeisel verkrijgt met één chemotherapie.

De taxus is tweehuizig, dat wil zeggen dat er mannetjes en vrouwjesbomen zijn. De mannetjes laten in de maand mei flink veel stuifmeel los. Soms zo veel (door de wind) dat het lijkt of er ergens brand is.

Een Taxus is in allerlei vormen te snoeien zoals blijkt uit dit exemplaar. Op De Nieuwe Ooster staan vele kilometers aan Taxushagen. Ook deze worden jaarlijks gesnoeid waarna het snoeisel gebruikt wordt voor het medicijn Taxol (opbrengst ca 3000 kg.).

Als u zoals gezegd naar rechts gaat ziet u aan uw rechterhand een aantal lindenbomen. Op de hoek aan de linkerkant staat de zuilvormige haagbeuk.

14 Carpinus betulus `Fastigiata` zuilvormige haagbeuk. (herkomst Europa, Klein-Azië)

Een trage groeier die uiterlijk veel weg heeft van de beuk. Een haagbeuk meer tegen de twijg liggen dan die van de beuk en het dan de beuk die min of meer glimt. De bloei van de haagbeuk – uitlopen van het blad. De groenbruine mannelijke katjes komen uit vrouwelijke katjes zitten aan het uiteinde van de nieuwe scheuten. staat is het één bladmassa. Bij oude haagbeuken is de bruiningrijze 250 jaar oud worden.

Als haagbeuken in het voorjaar gesnoeid worden, zullen de wonden de bladmaanden (juli-augustus) te snoeien. Als er teveel gesnoeid wordt, bestaat de mogelijkheid dat de bast verbrandt door te veel zonneschijn op de stam.

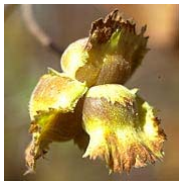
kenmerkend verschil is dat de knoppen van de oppervlak van het blad van de haagbeuk is veel donker april/mei- is weinig opvallend en loopt gelijk met het de zijknoppen van 1 jaar oude twijgen, de groene De kroon is zeer dicht vertakt en als de boom in blad stam verticaal gestreept. Haagbeuken kunnen 150 tot

erg bloeden. Daarom is het beter om de deze bomen in

Het oorlogsmonument met daarachter twee Japanse notenbomen passeert u aan de linkerkant.

Aan uw rechterhand staan in het gras zes zuilvormige taxussen en daarna twee rode esdoorns. Hier tegenover staat in het midden de boomhazelaar.

15 Corylus colurna Boomhazelaar (herkomst Zuidoost-Europa, West-Azië)

Aan deze boom komen de echte eetbare hazelnoten. Ook hier op De Nieuwe Ooster is sprake van rijke `oogst`. Na rijping liggen ze in grote hoeveelheden aan de voet van de boom. Als jonge boom heeft de Corylus al gauw een ruwe, kurkachtige stam en ruwe takken. De geelbruine mannelijke katjes die in februari en maart aan de boom zitten, vallen goed op. Daarentegen zijn de vrouwelijke bloemen bijna niet te zien. De echte inheemse hazelaar is de Corylus avellana die als struikvorm ook op de begraafplaats vertegenwoordigd is.

U passeert de hazelaar. U loopt nu op een hoger gelegen gedeelte van de begraafplaats. Dit gedeelte van het terrein is recent gerestaureerd en aangeplant met zulleiken (Quercus robur `Fastigiata Koster` zie ook boomnr 19) Bij het ontwerp van dit terrein in 1892 was het de bedoeling dat op deze plek een mausoleum/columbarium zou verrijzen. Door financiële perikelen bij de gemeente Amsterdam destijds, is dit plan nooit uitgevoerd. Het hoger gelegen gedeelte zou het gebouw beter doen uitkomen.

Op de hoek staat rechts een grote vleugelnoot.

16 Pterocarya fraxinifolia gewone vleugelnoot- kaukasische vleugelnoot (herkomst Kaukasus, Noord-Iran)

Een snelgroeierende boom met een brede ronde kroon. Vleugelnooten hebben een zwaar en breed spreidend, vrij diepgaand wortelgestel. Het meest karakteristieke aan de vleugelnoot zijn de zaadjes die in 20-40 cm. lange slinteren aan de boom hangen. De vruchtjes zijn 10-15 mm in doorsnee en bevatten elk één klein, min of meer rond nootje van 7-8 mm doorsnee, gevat in twee aan de basis vergroeide halfronde, geelgroene vleugels. Deze vallen in mei als ze nog fris en groen zijn niet erg op maar dat wordt nadrukkelijk gecompenseerd naarmate de herfst in aantocht is. De vleugelnoot heeft vaak een korte, zware stam en ontwikkelt vooral op vochtige plekken, veel wortelopslag rondom de stamvoet.

Hierna gaat u naar links langs een aantal Chinese graven. Met de bocht mee naar rechts en dan staat u tegenover de grote, monumentale Libanonceder.

17 Cedrus libanii Libanonceder (herkomst Klein-Azië, Noord-Afrika)

Deze boom is de nationale boom van Libanon en is vertegenwoordigd in de vlag van dit land. Ook in de bijbel wordt deze ceder genoemd. In het voorjaar verschijnen geelgroene katjes die later het stuifmeel vrijgeven. De vrouwelijke bloemen vangen dit op en hierdoor ontstaan later in het jaar de grote ronde kegels die na de winter in kleine schijfjes uit elkaar vallen. In het midden van de kegel blijft dan een opstaand `pieletje` staan. Deze imposante conifeer behoort tot één van de 13 monumentale bomen die op het terrein van De Nieuwe Ooster staan. Het hout van de ceder is erg broos. Het gevaar hiervan is dat bij sneeuw of ijzel door het gewicht takken afbreken. Dit proberen we te voorkomen door lange takken wat in te korten.

Nu gaat u langs het monument van Petalo en dan tussen de haagbeuk en plataan naar links. U steekt het pad over en nog voor de kruising ziet u rechts een kleine katzuraboom.

18 Cercidiphyllum japonicum katzuraboom (herkomst Japan, China)

Een kleine, meestal meerstammige boom die hooguit een meter of tien wordt. In de winter zijn de knoppen opvallend omdat ze in een C-vorm tegenover elkaar tegen de twijg aanliggen rood gekleurd zijn. Na het uitlopen is het ronde, hartvormige blad oranjebruin gekleurd waardoor de boom opvalt tegen het omliggende groen. Ook in de herfst heeft deze boom zijn decoratieve waarde, dan zijn de bladeren geel tot oranje-rood gekleurd. De boom is zeer winterhard en functioneert het best op een zonnige standplaats. De katzuraboom wordt voornamelijk aangeplant in parken. De naam Katzura slaat op een gebied en een rivier in Japan.

U gaat nu naar rechts. Links ziet u vervolgens een veldsdoorn, zomereik en treuriep. Bij de splitsing houdt u rechts aan. Op de hoek staat een kleine boom, de pindakaasboom.

19 Clerodendrum trichotomum pindakaas- of kansenboom (herkomst Oost-China, Japan)

Een kleine boom met bijzonder eigenschappen. Na de bloei, die pas laat in het seizoen is, nl augustus, veranderen de witte bloemen in prachtige blauwe kralen. Het blad geurt na kneuzing sterk en doet denken aan pindakaas. Het verhaal gaat dat de bessen erg giftig zijn en dat de kracht van het gif per plant sterk kan verschillen. Bij het innemen van zo'n bes heb je dus kans dat je niets mankeert, ziek wordt of wellicht erger. Vandaar de naam kansenboom.

Bij het hoofdpad gaat u linksaf (uiteraard werpt u eerst een blik op het marmeren monument van portretschilderes Thérèse Schwartze) en bij het eerste pad direct rechts. Recht voor u, in het rondje staat een zuileik.

20 Quercus robur `Fastigiata Koster` zuilvormige zomereik –pyramidale eik (herkomst Boskoop, Nederland)

Dit is een gecultiveerde vorm van de eerder beschreven zomereik. De `Fastigiata Koster` is een smalle zuilvormige eik met een gesloten groeiwijze. Door de smalle groeiwijze is deze eik ook toe te passen als straatboom. De zuilvormige eik is ook door middel van zaad voort te kweken, maar dan vertoont deze een variabele groeivorm, de takken gaan later uitzakken waardoor een rommelig uiterlijk verkregen wordt. De voorkeur wordt gegeven aan de generatieve (door middel van stek of ent) nakweek. Deze behouden hun mooie smalle vorm.

Nu gaat u naar links door het laantje van cipressen. Bij het graf van Potgieter gaat u scherp naar links en dan met de bocht mee naar rechts. Tegenover de graven van het Leger Des Heils, waar o.a. Major Bosshardt begraven ligt, staat een zakdoekjesboom.

21 Davidia involucrata zakdoekjesboom (herkomst West-China)

Qua omvang en grootte is deze boom niet erg imposant te noemen, maar de zakdoekjesboom is vanwege de bloeiwijze zeer bijzonder te noemen. Wie een vaantjesboom eens heeft zien bloeien, raakt daarvan onder de indruk. Wat het meest opvalt aan de vaantjesboom, zijn de bloemen die in mei - juni verschijnen. De knikkergrote, op bramen lijkende bruinzwarte vruchten zijn omgeven door twee vaalwitte schutbladen. Een boom in bloei wekt een associatie op met een droogmolen, waaraan flodderige zakdoeken hangen. Met deze typering doe je de vaantjesboom echt te kort. Het is een fantastisch gezicht al dat bleekgroen met het donkergroen gecombineerd. De bloem hangt aan lange, dunne stelen en dans op het geringste zuchtje wind heen en weer. Het schouwspel is het mooiste als je vanonder tegen de boom aankijkt. Er moet wel wat geduld worden opgebracht om de vaantjesboom in bloei te zien. Afhankelijk van de leeftijd die de boom bij aankoop heeft, komt de boom pas na ongeveer vijftien jaar in bloei. Dit exemplaar bloeit erg rijk.

De Franse missionaris Armand David ontdekte als eerste de vaantjesboom in het westen van China. Naar hem is deze boom genoemd.

Op De Nieuwe Ooster staan drie exemplaren van de zakdoekjesboom.

Een paar meter verder staat een grote conifeer, de watercypres.

22 Metasequoia glyptostroboides watercypres (herkomst centraal China)

Deze conifeer is pas in 1944 in het Shui-HsaPa-dal ontdekt en was voordien alleen als fossiele plant bekend.

De Metasequoia is wat men noemt een monotypisch geslacht, wat inhoudt dat er van dit geslacht maar één soort is. De Metasequoia is een bladverliezende conifeer met een kegelvormige groeivorm. Hij lijkt wat uiterlijk betreft veel op de Taxodium (moerascypres) Het verschil zit hem met name in de knopstand. De knoppen van de Metasequoia staan recht tegenover elkaar terwijl die van de Taxodium willekeurig verspreid staan.

Hoewel de watercypres pas sinds 1950 massaal wordt vermeerderd, behoort hij nu al tot het standaard assortiment van veel boomkwekerijen omdat deze boom gemakkelijk te kweken is en snel groeit. Hij verdraagt luchtverontreiniging, is goed winterhard en windvast. Tot nu toe is de boom vrij van ziekten en plagen.

En weer een paar meter verder een gigant van een rode beuk.

23 Fagus sylvatica `Atropunicea` rode beuk (herkomst West- en Midden-Europa)

Op De Nieuwe Ooster staat een aantal bijzonder fraaie oude beuken die al vanaf de aanleg van de begraafplaats aanwezig zijn. Dit exemplaar is zeker één van de mooiste bomen die hier staan. Dat komt mede door het feit dat deze beuk mooi vrij staat en vanaf het pad goed te bewonderen is. Voornamelijk door zijn omvang en leeftijd (geplant in 1892) is deze boom opgenomen in de lijst van monumentale bomen. Hierdoor is hij extra beschermd. Vanwege de status van deze beuk worden door De Nieuwe Ooster geen nieuwe graven meer uitgegeven onder de kroonspreiding van de boom. Dit om het beschadigen van wortels te voorkomen.

De tweede naam van de beuk : `sylvatica` betekent: In het bos voorkomend. Dit duidt meteen op de eigenschap van de beuk dat deze zeer goed schaduw verdraagt. Als een beuk vrijstaat in een weiland zal hij zichzelf helemaal in takken hullen om zo zijn bast te beschermen tegen felle zonnestralen. Hier kan een beuk niet goed tegen. Als een gesnoeid dient te worden, is het noodzaak dit met grote terughoudendheid te doen. Bij een te grote ingreep zal de boom doodgaan door zonnebrand. Soms wordt dit tegengegaan door de beuk een aantal jaren in te pakken met jute. Als in een beukenlaan een boom uitvalt, komt de er naast staande boom vaak volop in het licht te staan waardoor deze later het loodje legt. Dit proces herhaalt zich dan tenzij `de mens` dit kan voorkomen door, zoals gezegd, het gebruik van jute.

U gaat verder over het brede pad en na de ceder aan uw rechterhand staat daar tegenover, op de hoek, een Japanse honingboom.

24 Styphnolobium japonicum Japanse honingboom (herkomst China, Korea)

De Honingboom is een goede stadsboom. Hij verdraagt luchtverontreiniging, verharding en wegzout. De crèmekleurige bloemen komen pas in augustus-september met opstaande pluimen aan de boom. De vruchten zijn ingesnoerde grijze peulen, tot 8 cm lang. Als de opvallend groene twijgen opengekrabd worden, komt er een krachtige geur vrij.

Ook hier heb je de kans om de route in te korten. U mist dan de beschrijving van boomnr.25 t/m 37. Hiervoor loopt u rechtdoor en gaat bij de kruising linksaf.

Als u de route vervolgt, gaat u naar rechts en neemt het tweede pad (bij het graf van Kruizinga), weer rechts. U passeert weer een aantal grote bomen. Aan het eind staat rechts een zilverlinde.

25 Tilia tomentosa hongarse zilverlinde (herkomst Zuid-Oost Europa, Klein Azië)

Omdat de bloemen van de linde veel nectar bevatten is deze boom een uitstekende bijenplant. Van de lindenbloesem kan men ook thee trekken. Maar de linde is ook bekend om het feit dat deze druipen met een kleverige substantie, wat met name door auto-eigenaren als zeer vervelend wordt beschouwd. Dit verschijnsel wordt veroorzaakt door de lindebladluis, die een suikerhoudend kleverig vocht (honingdauw) afscheidt, waarop meestal een zwarte schimmel (roetdauw) gaat leven. Linden kunnen snoei goed verdragen en worden daardoor bij veel boerderijen aangeplant als lei-lindes. Veel lindes krijgen aan de voet van de stam uitlopers. In sommige gemeentes worden deze uitlopers ook benut om er een haag van te creëren. De vruchten van de lindes zijn kleine, viltige bolletjes.

U gaat nu naar links. Voordat het pad naar links afbuigt, staat links op de hoek (nog voor de zitbank) een grote esdoorn.

26 Acer pseudoplatanus 'Leopoldii' gevlekte esdoorn (herkomst Gent, België 1864)

Gecultiveerde esdoorn met wit-bont gevlekt en gespikkeld blad. Het jonge blad is bij het uitlopen iets roze getint. Soms gebeurt het dat een tak aangroeit met gewone groene bladeren. Dan wil de oorspronkelijke bladkleur terugkeren. Zaak is dan om die takken te verwijderen.

1 In de bocht naar links staat, na de zitbank, tegenover een groep pinussen, een tulpenboom.

27 Liriodendron tulipifera echte tulpenboom (herkomst Oosten van Noord-Amerika)

Als de boom in juni/juli in bloei staat kan men de boom passeren zonder de, toch wel bijzondere, bloemen op te merken. Dat komt door de groengele kleur die tussen de bladeren niet echt opvalt, ondanks de oranje vlek op iedere bloem. Maar als u de bloem echter wel opgemerkt heeft dan begrijpt u direct waar de Hollandse naam 'tulpenboom' van afgeleid is. Vaak wordt, ten onrechte, de magnolia 'tulpenboom' genoemd, ook dit heeft te maken met de bloemvorm. De Hollandse benaming voor een magnolia is echter beverboom. De knoppen van de echte tulpenboom boom lijken op een eendenbek. Het blad heeft een afgeplatte bladtop, een afgeronde bladvoet en een lange bladsteel.

In de herfst krijgt deze boom een mooie gele kleur.

De tulpenboom is gevoelig voor takbreuk door sterke wind.

Op het pleintje, met de plataan in het midden, loopt u langs de zitbank en passeert het grasdriehoek aan uw rechterhand. Op dit grasveld staan zes jonge kastanjabomen.

28 Aesculus hippocastanum paardekastanje (herkomst Zuid-Oost Europa, Noord Iran)

De kastanje heeft het in het algemeen momenteel niet zo goed. Er zijn twee aantastingen die de kastanje bedreigen nl, de kastanjabloedingsziekte en de kastanjemineermot. De eerste is desastreus, de tweede niet. De kastanjemineermot zorgt er voor dat de grote bladeren van de boom bruine vlekken krijgt waardoor het aanzien minder wordt.

Op dit grasveld staan zes nazaten van de Anne Frank kastanjeboom. De Kastanje die stond in de tuin van 'Het Achterhuis' is niet meer. Van de kastanjes uit die boom zijn nakomelingen gekweekt. Zes daarvan zijn door de centrale stad Amsterdam geschonken aan De Nieuwe Ooster. Ze staan hier in een cirkel met de bedoeling om als Anne Frankbosje op te groeien.

Nu met de bocht mee naar links.. Op de punt van de splitsing staat een grote walnoot.

29 Juglans nigra zwarte walnoot (herkomst Noord-Amerika)

Deze imposante boom verdient vanwege zijn omvang zeer zeker de titel 'monumentale boom'. In een stad als Amsterdam komen weinig van deze bomen voor. De mannelijke en vrouwelijke katjes komen voor op dezelfde boom (éénhuizig). Na bevruchting veranderen de vrouwelijke bloemen in de bekende walnoten. De walnoot valt onder de steenvruchten, d.w.z. een vrucht met een vlezig buitenste deel en een houtig binnenste deel (de steen), waarin zich het zaad bevindt. Het blad van de notenboom geeft een bepaalde geur af waar muggen slecht tegen kunnen, daarom wordt wel gezegd dat het verstandig is om een notenboom bij het slaapkamerraam te plaatsen. In de eerste wereldoorlog zijn er erg veel grote walnotenbomen gesneuveld vanwege het kostbare hout waar o.a. gewerkolven van gemaakt werden. De bolsters van de walnoten zijn olierijk en werden wel gebruikt als kleurstof voor verbereiding. Als men veel noten geplukt of geraapt heeft zijn de handen ook oranje gekleurd. Het jonge loof van de notenboom is erg broos. Om die reden is het ook beter om de noten met een lange stok uit de boom te slaan en niet d.m.v. een ladder in de boom klimmen, waardoor teveel takken afgebroken worden. Dit is ook de oorsprong van de gezegde: *Doe de vrouw, patrijshond of walnoot pijn, hoe meer gij ze slaat, hoe beter zij zijn.*

Aan de walnoot worden ook een paar bijzondere eigenschappen toebedeeld. Zo zou de notenboom nooit door de bliksem getroffen worden en als je een walnoot onder de stoel van een heks legt, kan zij onmogelijk opstaan.

U houdt de walnoot aan de rechterhand en loopt iets verder. Al gauw ziet u aan de linkerkant een enorme eik.

30 Quercus frainetto Hongaarse eik (herkomst Zuid-Europa)

Dit is de enige Hongaarse eik op De Nieuwe Ooster, maar dan wel een van enorme omvang. De Hongaarse eik is een tamelijk snelgroeende boom die ongeveer 25 meter hoog kan worden. De bladeren variëren van 10-20 cm en hebben een korte bladsteel. De jonge uitlopers zijn echter wel gevoelig voor late nachtvorst. De mannelijke bloem valt op door de geelgroene hangende katjes. De vrouwelijke bloem is vrij onopvallend. De eikel is ongeveer 2 cm lang en voor een derde omvat door een breed, ondiep napje.

De verhalen gaan dat, in tegenstelling tot de notenboom en de beuk, de eik wel gevoelig is voor bliksem. Het oude gezegde *Eiken moet je wijken, beuken moet je zoeken* vindt hier zijn oorsprong in.

Iets verder gaat u tussen de tranendennen door naar links vak 59 op. In het midden staat een jonge esdoorn. Voorbij de esdoorn gaat u om de moseik (boom nr 38) heen links het pad op.

31 Stewartia monodelpha Stewartia (herkomst Japan Korea)

De stewartia is een vrij onbekende boom die voornamelijk in arboreta te vinden zijn. Het zijn kleine bomen die ook in hun natuurlijke omgeving niet hoger worden dan 10 meter. De witte bloemen verschijnen in juni. Helaas blijven ze niet lang aan de boom. Vaak vind je onder de boom vele, nog redelijk goede bloemen liggen. Ook de stam van een stewartia is de moeite waard. De kaneelkleurige, afschilferende schors is zeer decoratief. Op deze locatie staan vier verschillende stewartia's. De Stewartia rostrata heeft rose bloemen maar ook prachtige zaaddozen die op harlekijnhoedjes lijken.

Aan het eind van het pad gaat u naar rechts en komt uit op het pleintje (5-sprong). Hier houdt u weer rechts aan, u gaat als het ware weer terug maar dan aan de andere kant van het veld. Meteen aan uw rechterhand staat een zeer grote krimlinde.

32 Tilia x europaea 'Euchlora' krimlinde (herkomst Hamburg, Duitsland 1860)

Een boom die zich helemaal in takken gehuld heeft. Bovenin de kroon staan de takken naar boven gericht en meer naar beneden hangen de takken neerwaarts. In dit geval zelfs tot aan de grond. Hoewel deze boom ook als straatboom aangeplant wordt, moet deze linde hoog opgesnoeid worden en verliest daardoor het mooie karakter. De krimlinde heeft weinig last van de lindebladluiz, dus minder last van druipen (zie beschrijving boom 25). De bloemen, die eind juli ontluiken, zijn groter en geler dan de andere lindes. Ook deze bloemen hebben een grote aantrekkingskracht op bijen.

De Hollandse naam krimlinde vindt zijn oorsprong in het feit dat er ooit in het Russische Krimgebied een spontane kruising tussen twee lindes (*Tilia cordata* en *Tilia dasystyla*) gevonden is. Met deze linde is doorgekweekt en overal vindt men nazaten van dit exemplaar. Het frappante in deze is dat de krimlinde in dat gebied zelf niet spontaan voorkomt.

Een oud volksgebruik vermeldt dat het vroeger niet toegestaan was om tegen een linde te plassen. Deed men dit toch, dan kreeg men een wrat op het oog, waartegen geen ander geneesmiddel bestond dan op het wratje te wrijven met drie lindenbladeren.

Meteen na de krimlinde ziet u de treurbeuk.

33 Fagus sylvatica 'Pendula' treurbeuk (herkomst Engeland 1836)

Dit is een gekweekte vorm van de natuurlijke soort beuk (*Fagus sylvatica* zie ook boom nr. 23). Doordat de takken in grote bogen afhangen heeft de boom een brede, maar ook een rommelige groeivorm, maar daar verdient hij ook meteen zijn schoonheid mee. Hij komt des te meer tot zijn recht als hij, zoals hier, mooi solitair (vrijstaand) opgroeit. De derde naam *Pendula* betekent 'hangend' (denk aan pendule).

Als u nog ongeveer 10 meter doorloopt, bevindt u zich tussen 4 moseiken.

34 Quercus cerris Turkse of moseik (Herkomst Midden- en Zuid-Europa. Klein-Azië)

De eik is ruim vertegenwoordigd op De Nieuwe Ooster. Zo staan hier de zomereik, wintereik, wilgbladige eik, Amerikaanse eik, scharlakeneik, Hongaarse eik, moeraseik, wintergroene eik en de hier besproken moseik. Dit is een ruim assortiment, maar valt enigszins in het niet bij het gegeven dat er maar liefst 450 soorten bekend zijn. Hiervan komen 200-250 soorten in onze gematigde luchtstreken voor.

De eikels van de moseik zijn omgeven door een 'bemoste' nap. De knoppen zijn donzig behaard en vooral de opeengehoopte eindknoppen zijn omgeven door mosachtige steunblaadjes. De priemvormige, teruggeslagen schubben lijken ook op de puntige kruischoenen die vroeger in Turkije (ook het herkomstgebied van deze boom) gedragen werden. Hier dankt de boom zijn tweede Hollandse naam 'turkse' eik aan. Het hout van de moseik is voor de industrie van weinig betekenis omdat deze eiken regelmatig vorstscheuren vertonen. De moseik is een fraaie parkboom die veel wind en ook zoute zeewind goed verdragen kan.

Bij de splitsing houdt u rechts aan. Aan uw rechterhand bevindt zich het langgerekte grasveld vak 26. U blijft nu het pad volgen en komt langs een groep beuken. Ongeveer 25 meter voor de kruising staat links een enorme zilverlinde.

35 Acer saccharinum zilveresdoorn, witte esdoorn (herkomst Midden-Oosten van Noord-Amerika)

Wederom een boom die voorkomt op de lijst van monumentale bomen. Dit heeft de boom te danken aan de omvang en ouderdom. Qua soort wordt hij ook veel in de straten aangeplant en is daarom wat soort betreft niet echt bijzonder. De onderzijde van het blad is grijsachtig en de bovenzijde groen. Door de wind is de onderzijde van het blad veel in zicht en daarom heet deze boom de zilveresdoorn. De takken zijn vrij broos en na een flinke wind vindt men veel takjes op de grond. Wat bij deze boom opvalt zijn de enorme grote gaten in de stam. Dit komt doordat te lang is gewacht met de noodzakelijke ingreep om de onderste armen te verwijderen. Hierdoor duurt het veel te lang voordat zo'n wond dichtgroeit. Het hout gaat rotten en zo ontstaan de gaten. Van binnenuit wordt het rotten tegengegaan doordat de boom zelf een barrièrezone vormt van een, voor schimmels, ondoordringbare cellenlaag.

U loopt naar de kruising en gaat links de hoofdlaan op. Recht voor u ziet u op het aulagebouw een grote bronzen engel van de kunstenaar Fred Carasso (1899-1969). U loopt nu tussen de lerse zuiltaxussen (Taxus baccata 'Fastigiata'). Bij de bloemenplateau's gaat u naar rechts en staat meteen oog in oog met een mooie grote beuk.

36 Fagus sylvatica 'Atropunicea' rode beuk (Herkomst midden Europa 1770)

(Voor beschrijving zie ook boom nr. 23)

Uit de gewone groene beuk zijn vele varianten ontstaan zowel wat kleur als bladvorm betreft. Hier hebben we te maken met een bruinrode (purper) kleurvariant. De kleuren hierin kunnen verschillen omdat dit ook van invloed is door de zon. Zo zijn de bladeren aan de schaduwzijde veel groener. Ook dit is een monumentale boom die is geplant bij de eerste aanleg van De Nieuwe Ooster (1892). De wortels van de beuk omvatten het graf van vader en zoon architecten Salm. Voor de boom zelf is dit niet schadelijk omdat dit groeiproces zeer langzaam gaat en zijn groei daarin aanpast. Beuken wortelen in het algemeen vrij oppervlakkig en vormen zo een vrij dichte wortelplaat rondom de boom. Op zich al een reden om zo weinig mogelijk graven uit te geven rondom de stam. Beukenhout is het beste brandhout omdat het van alle soorten het meeste hitte afgeeft. Beukennotjes zijn eetbaar voor mensen, maar bevatten een zwak giftige stof, fagine, die bij het nuttigen van veel notjes eerst leidt tot buitengewone vrolijkheid, maar daarna tot hoofdpijn en misselijkheid.

Als u zich omdraait ziet u een enorm grote, blauwgroene boom.

37 Cedrus libani 'Glauca' atlasceder (herkomst, Algerije, Marokko)

Deze atlasceder komt het meest voor in deze cultivarvorm 'Glauca' vanwege de mooie blauwe kleur die deze boom laat zien. De naalden zijn ongeveer twee cm. lang en staan in kransjes bijeen. De mannelijke opstaande bloemen laten in de herfst stuifmeel los wat wordt opgevangen door de vrouwelijke bloem die aan dezelfde takken zitten. Hieruit groeit een tonvormige staande kegel tot 8 cm lang. Eerst paarsbruin, later bruin. Het rijpen duurt twee tot drie jaar, waarna deze kegels in schijfjes uiteen vallen. Wat resteert is een opstaand 'pieleke'.

U loopt nu met de aula aan uw rechterhand richting uitgang. Voor de ingang van café Roosenburgh, staat de laatste, beschreven boom van deze boomroute.

38 Gymnocladus dioica doodsbeenderenboom (herkomst, Midden en oosten van Noord-Amerika)

De voet van het blad is knelvormig en dankt daar zijn bijzondere naam aan. Ook zouden de vuil-bruin/grijzige twijgen berijpt zijn met de valse 'lijkkleur' van skeletbeenderen een verwijzing zijn naar de Nederlandse benaming. Een langzaam groeiende parkboom die vanwege zijn naam en eigenschap natuurlijk niet mag ontbreken op een begraafplaats. De grote dubbelgeveerde bladeren krijgen in de herfst een mooie gele kleur. In mei-juni bloeit de boom met onopvallende groen-witte bloemen in opstaande of iets overhangende pluimen. De grote dikke zaden werden door de pioniers in Kentucky en Tennessee geroosterd om een op koffie gelijkende drank van te maken; vandaar de Amerikaanse volksnaam 'Kentucky Coffee Tree'. Deze boom wordt tot nu toe alleen nog in tuinen en parken aangeplant en niet als straatboom gebruikt.

Nu wordt het tijd voor een heerlijk kopje koffie/thee in café Roosenburgh. Wij hopen dat u door deze routebeschrijving, van een mooie en leerzame wandeling genoten heeft.

